ΕΤΟΣ Α΄. ᾿Εν Ἡρακλείῳ Κρήτης τῇ 23 ᾿Ιουλίου 1911 ΑΡΙΘ. 30

ΠΟΙΜΗΝ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗι ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΔΑΠΑΝΗι ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΥΡΙΑΚΗι ΟΓΔΟΗι

ΕΚ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ

(ΙΔ΄. 14—22)

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ εἶδεν ὁ ᾿Ιησοῦς πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ᾿ αὐτούς, καὶ ἐθεράπευσε τοὺς ἀῤῥώστους αὐτῶν. ᾿Οψίας δὲ γενομένης, προσῆλθον αὐτῷ οἱ Μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες· ῎Ερημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρῆλθεν· ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα, ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας, ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα. Ὁ δὲ ᾿Ιησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Οὐ χρείαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. Οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ· Οὐκ ἔχομεν ὧδε, εἰμὴ πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας. Ὁ δὲ εἶπε· Φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧδε. Καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοὺς χόρτους, καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, εὐλόγησε· καὶ κλάσας, ἔδωκε τοῖς Μαθηταῖς τοὺς ἄρτους, οἱ δὲ Μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. Καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν· καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων, δώδεκα κοφίνους πλήρεις. Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ πεντακισχίλιοι χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων. Καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν ὁ ᾿Ιησοῦς τοὺς Μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους.

Ἡ ἄπειρος ἀγαθότης καὶ ἡ ἀπερίγραπτος εὐσπλαγχνία τοῦ ἁγίου Θεοῦ ἀναφαίνεται ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ λαμπρότητι εἰς τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον ἀνεγνώσθη σήμερον. Μετὰ τὸν ἄδικον καὶ παράνομον θάνατον τοῦ τιμίου Προδρόμου ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἔρημον. Ἀλλὰ ὁ λαὸς ἀπειροπληθὴς τὸν παρηκολούθησε καὶ ἐκεῖ· ἄλλοι μὲν διὰ νὰ θεραπεύσωσι τοὺς ἀσθενεῖς των διὰ τῶν θαυματουργῶν του δυνάμεων, ἄλλοι δὲ διὰ νὰ ἀκούσωσι τοὺς λόγους τῆς χάριτος, τοὺς ἐκπορευομένους ἐκ τοῦ στόματός του (Λουκ.Δ΄ 22). Τούτους ἰδὼν-λέγει τὸ ἱερὸνΕὐαγγέλιον-ἐσπλαγχνίσθη ἐπ᾿αὐτοὺς καὶ ἐθεράπευσε τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν. Ἐν τούτοις ὁ λαὸς δὲν ἔφευγεν· κατεθέλγετο ἀπὸ τὴν ὑψηλὴν καὶ θείαν διδασκαλίαν του· εὕρισκον εἰς τοὺς λόγους τοῦ οὐρανίου Διδασκάλου βάλσαμον παρηγορίας ἀπὸ τὰς καθημερινὰς θλίψεις καὶ στενοχωρίας των· ἐχόρταινεν ἡ πεινασμένη καὶ διψασμένη ψυχή των εἰς τὸν «ἄρτον τῆς ζωῆς», τὸν ὁποῖον παρεῖχεν ἡ διδασκαλία του, εἰς τὰ θεῖα νάματα τοῦ «ζῶντος καὶ ἀλλομένου ὕδατος», τὸ ὁποῖον ἄφθονον ἐξέρρεεν ἀπὸ τοῦ θείου του στόματος. Καὶ ἐπροχώρησεν ἡ πρωΐα· καὶ ἔφθασεν ἡ μεσημβρία· καὶ ἔκλινεν ἡ ἡμέρα πρὸς τὴν ἑσπέραν· καὶ ἐνύκτωνε πλέον· καὶ ὁ λαὸς ἔμενεν ἐκεῖ ὡς καθηλωμένος, ἀκροώμενος, ἐκπληττόμενος, θαυμάζων. Ὅτε δὲ πλέον ἦτο ἑσπέρας, οἱ μαθηταὶ παρεκάλεσαν τὸν Διδάσκαλον νὰ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους, διὰ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰ χωρία καὶ προμηθευθῶσι τροφάς, τὰς ὁποίας εἰς τὴν ἔρημον δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εὕρωσι. Ἀλλ᾿ ἐκεῖνος ἀπήντησεν ὅτι δὲν ἦτο καμμία ἀνάγκη νὰ κάμουν τόσον κόπον οἱ ἄνθρωποι· «δότε ὑμεῖς αὐτοῖς φαγεῖν». Ἀτυχῶς οἱ Ἀπόστολοι δὲν εἶχαν εἰ μὴ πέντε ἄρτους καὶ δύο ὀψάρια, καὶ ὁ λαὸς ἦτο πολύς, ἦσαν χωρὶς τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία «ὡσεὶ πεντακισχίλιοι». Τὸ ἀδύνατον λοιπὸν τοῦ πράγματος ἀνεκοίνωσαν οἱ μαθηταὶ πρὸς τὸν Κύριον· καὶ ἐκεῖνος τοὺς μὲν Ἀποστόλους διέταξε νὰ φέρουν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τὰ δύο ὀψάρια, τὸν δὲ ὄχλον νὰ καθήσουν. Καὶ ἔπειτα ηὐλόγησε τὰ προσφερθέντα τρόφιμα καὶ τὰ διεμοίρασεν εἰς τὸν λαόν. «Καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν· καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις».

Εἰς ὅλα αὐτά, τὰ ὁποῖα διηγεῖται τὸ σημερινὸν Εὐαγγέλιον, βλέπομεν, ὡς εἴπομεν τὴν ἄπειρον εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν ἐδίδασκεν αὐτοὺς τὸν θεῖον λόγον· ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν ἰάτρευσε τοὺς ἀρρώστους των· ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν ηὐλόγησε τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τὰ δύο ὀψάρια καὶ ἔθρεψε τόσας χιλιάδας ἀνθρώπους· καὶ ποῦ καὶ πότε δὲν ἀνεφάνη λαμπρὰ καὶ μεγαλοπρεπὴς ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ ;

Ἐάν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, λάβωμεν εἰς χεῖρας τὴν ἁγίαν Γραφὴν καὶ μελετήσωμεν αὐτήν, θὰ ἴδωμεν ὅτι ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς τιμωρίας τῶν Πρωτοπλάστων ἀνεφάνη ἡ πρὸς τὸν ἄνθρωπον εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ· διότι τιμωρεῖ μὲν αὐτοὺς ὡς δίκαιος διὰ τὴν παρακοήν των, ἀλλὰ καὶ εὐσπλαγχνίζεται αὐτοὺς καὶ τοὺς ἀπογόνους των ἀμέσως καὶ λαμβάνει τὴν ἀπόφασιν νὰ ἀποστείλῃ τὸν Μονογενῆ του Υἱόν, διὰ νὰ σώσῃ τοὺς ἀνθρώπους. Ἁμαρτάνουν οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ Νῶε, καὶ δὲν τοὺς τιμωρεῖ ἀμέσως, ἀλλὰ δίδει καιρὸν ἡ εὐσπλαγχνία του νὰ μετανοήσουν. Ἁμαρ-

τάνουν οἱ Νινευῖται, καὶ ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν ἀποστέλλει τὸν προφήτην Ἰωνᾶν, εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ ὁποίου μετενόησαν. Ἁμαρτάνουν οἱ ἄνθρωποι κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν πέμπει τοὺς ἁγίους Προφήτας πρὸς διδασκαλίαν. Ἀλλ' ἡ μεγαλειτέρα ἀπόδειξις τῆς εὐσπλαγχνίας τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον εἶνε ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ του τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἐνῷ εἶνε Θεός, ἀφῆκε τοὺς οὐρανούς, κατέβη εἰς τὴν γῆν, ἔλαβε σάρκα, ἔγινεν ἄνθρωπος, κατεδιώχθη, κατηγορήθη, ἐσταυρώθη ὡς κακοῦργος, ἐτάφη, ἀλλὰ καὶ ἀνέστη ἐκ τοῦ τάφου, πρὸς χάριν τοῦ ἀνθρώπου, πρὸς σωτηρίαν τοῦ κόσμου. Παντοῦ λοιπὸν καὶ εἰς πᾶσαν περίστασιν ἀναφαίνεται ἡ θεία εὐσπλαγχνία. Καὶ εἰς ταύτην ἂς στρέφωμεν τὴν προσοχήν μας, διὰ νὰ παρηγορώμεθα ἀπὸ τὸ βάρος τῶν ἁμαρτιῶν μας, αἱ ὁποῖαι ὅσῳ πολλαὶ καὶ μεγάλαι καὶ ἂν εἶνε, δὲν ἠμποροῦν νὰ νικήσουν τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία εἶνε ἄπειρος.

Ἀλλ' ἀποβλέποντες, ἀδελφοί, εἰς τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ, δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν καὶ τὴν δικαιοσύνην του. Μὲ ἄλλας λέξεις τὸ θάρρος εἰς τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ ἁγίου Θεοῦ δὲν πρέπει νὰ μᾶς κάμνῃ νὰ καταπατῶμεν τὰς θείας ἐντολὰς καὶ νὰ κυλιώμεθα εἰς τὴν ἁμαρτίαν, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ὁ Θεὸς ὡς εὔσπλαγχνος θὰ μᾶς συγχωρήσῃ· διότι εἶνε μὲν εὔσπλαγχνος, ἀλλὰ εἶνε καὶ δίκαιος· «ἔλεος καὶ ἀλήθειαν ἀγαπᾷ Κύριος. «Ἔλεος καὶ ἀλήθεια συνήντησαν, δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη κατεφίλησαν», ψάλλει ὁ προφήτης καὶ βασιλεὺς Δαυῒδ (Ψαλμ. ΠΓ'. καὶ ΠΔ'.) Δεικνύει μὲν τὸ ἔλεός του καὶ τὴν εὐσπλαγχνίαν του, καὶ μᾶς δίδει καιρὸν καὶ τὰ μέσα, διὰ νὰ μετανοήσωμεν, καὶ ἐξ εὐσπλαγχνίας καὶ ἐλέους συγχωρεῖ τὰ ἁμαρτήματά μας ὅταν μετανοήσωμεν· ἀλλὰ δεικνύει καὶ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην του καὶ ζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς τὴν πρέπουσαν ἱκανοποίησιν διὰ τὸν προσβαλλόμενον Νόμον ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν μας, ὅταν βλέπῃ ὅτι μένομεν ἀδιόρθωτοι, ὅτι ἐμμένομεν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, ὅταν δὲν μετανοῶμεν, μὲ ὅλον τὸν καιρόν, μὲ ὅλα τὰ μέσα τὰ ὁποῖα πρὸς τοῦτο μᾶς παρέχει ἡ θεία εὐσπλαγχνία. Ἁμαρτάνουν οἱ κάτοικοι τῆς Νινευῒ καὶ ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν ἀποστέλλει πρὸς αὐτοὺς τὸν προφήτην Ἰωνᾶν, ὡς εἴπομεν προηγουμένως, καὶ δίδει εἰς αὐτοὺς καιρὸν καὶ τὰ μέσα, τὴν διδασκαλίαν τοῦ προφήτου, διὰ νὰ συναισθανθοῦν τὴν ἁμαρτωλήν των κατάστασιν καὶ νὰ μετανοήσουν, καὶ πραγματικῶς μετανοοῦν, καὶ σώζονται ἀπὸ τὴν καταστροφήν. Ἁμαρτάνούν καὶ οἱ κάτοικοι τῶν Σοδόμων καὶ ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν ὁ ἅγιος Θεὸς διαβεβαιώνει τὸν Ἀβραὰμ ὅτι δέκα μόνον ἐὰν εὕρῃ μεταξὺ αὐτῶν δικαίους, δὲν θὰ καταστρέψῃ τὰ Σόδομα· οἱ Σοδομῖται δὲν μετενόησαν, ἔμενον ἀδιόρθωτοι, καὶ ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ παρεμέρισε καὶ τὸν τόπον της κατέλαβεν ἡ δικαιοσύνη του καὶ κατεστράφησαν. Ἡ εὐσπλαγχνία καὶ ἡ ἀγαθότης τοῦ εὐσπλάγχνου καὶ ἀγαθοῦ Θεοῦ παρέχουν τὰ μέσα εἰς ἡμᾶς διὰ νὰ σωθῶμεν· ἀλλὰ δὲν μᾶς σώζουν, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ μᾶς σώσουν, ὅταν δὲν θέλωμεν ἡμεῖς, ὅταν δὲν μετανοῶμεν. Ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπιμονῆς μας, διὰ τῆς προσκολλήσεώς μας εἰς τὰ ἔργα τῆς ἁμαρτίας, ἐξουδετεροῦντες τὴν μεγάλην ὄντως δύναμιν τῆς θείας εὐσπλαγχνίας, προκαλοῦμεν τὴν ἀμείλικτον καὶ αὐστηρὰν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ.

Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί. Μὴ ἐπαναπαυώμεθα μόνον εἰς τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ ἁγίου Θεοῦ, τὴν ὁποίαν καὶ ἔδειξε καὶ δεικνύει καὶ θὰ δεικνύῃ πάντοτε εἰς ἡμᾶς. Ἐκ παραλλήλου πρὸς ταύτην ἂς ἔχωμεν πάντοτε εἰς τὴν ἐνθύμησίν μας καὶ τὴν θείαν δικαιοσύνην, τὴν ὁποίαν χρεωστοῦμεν νὰ φοβώμεθα, ὅταν ἐμμένωμεν εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Μὴ λησμονῶμέν ποτε πρὸς τὸ συμφέρον μας ὅτι αἱ ἰδιότητες τοῦ Θεοῦ εὑρίσκονται πάντοτε εἰς ἁρμονίαν πρὸς ἀλλήλας καὶ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ νικήσῃ ἡ μία τὴν ἄλλην. Ἂς ἐνθυμώμεθα πάντοτε ὅτι τότε μόνον ἡ θεία εὐσπλαγχνία ἐνεργεῖ, ὅταν φαίνωνται καὶ ὑπάρχουν ἀγαθαὶ διαθέσεις ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου.

ΑΙ ΕΝΤΟΛΑΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

ΤΡΙΤΗ ΕΝΤΟΛΗ

Θ΄.

«*Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ*».

Τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ λαμβάνουσιν ἐπὶ ματαίῳ οἱ ποιούμενοι κατάχρησιν τοῦ ὅρκου καὶ οἱ ἐπίορκοι. Ἀλλ' ἐξετάσωμεν πλατύτερον τὰ περὶ ὅρκου, καὶ ἐν πρώτοις ἂς ἴδωμεν τὶ εἶναι ὁ ὅρκος.

Ὅρκος εἶναι τὸ νὰ ἐπικαλῆταί τις τὸν Θεὸν μάρτυρα περὶ τοῦ ὅτι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα βεβαιώνει καὶ ὑπόσχεται ἢ ἀρνεῖται εἶναι ἀληθῆ καὶ οὐδὲν ἀπολύτως περικλείουσι ψεῦδος. Λόγου χάριν, θέλεις νὰ βεβαιώσῃς ὅτι πρᾶξίς τις γενομένη εἴτε ἐν τῷ παρόντι, εἴτε ἐν τῷ παρελθόντι, εἶναι ἀληθής, ὅτι ἔλαβε καὶ τῷ ὄντι χώραν. Πρὸς βεβαίωσιν τούτου ἐπικαλεῖσαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ λέγων: *ἐπικαλοῦμαι μάρτυρα τὸν Θεόν*, ἢ καὶ συντομώτερον ἐκφράζεσαι λέγων· *μὰ τὸν Θεόν*, *μὰ τὸν Θεόν μου*. Ἀλλὰ καὶ ἀντὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ μεταχειρίζεσαι αἴφνης τὰ κτίσματα τοῦ Θεοῦ, ὡς λ. χ. *μὰ τὴν ψυχήν μου*, *μὰ τὸν οὐρανόν*, *μὰ τὸ φῶς τὸ ὁποῖον μᾶς φωτίζει* καὶ τὰ παρόμοια. Αἱ ἐκφράσεις αὐταὶ λέγονται καὶ εἶναι **ὅρκος**. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ Χριστὸς ἐντέλλεται ἐν τῷ ἱερῷ Εὐαγγελίῳ λέγων· «*Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως· μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι » θρόνος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ· μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν » αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως· » μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσῃς, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ » μέλαιναν ποιῆσαι*». Τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ ὅρκου μεταχειριζόμεθα ὅταν θέλωμεν νὰ βεβαιώσωμεν ὅτι λέγομεν τὴν ἀλήθειαν.

Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ ἄλλο εἶδος ὅρκου, ὁ ὅρκος τὸν ὁποῖον μεταχειρι-

ζόμεθα, ὅταν ὑποσχώμεθα ὅτι θὰ πράξωμέν τι· λ. χ. ὅταν ὁρκίζεσαι ὅτι θὰ ἐξοφλήσῃς τὸ χρέος σου τὴν δεῖνα ἡμέραν, ἢ ὅτι θὰ τελειώσῃς τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἀναλαμβάνεις, κατὰ τὸν συμπεφωνημένον χρόνον. Ὅτι θὰ τηρήσῃς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος σου, ὅτι διοριζόμενος ὑπάλληλος τῆς πολιτείας θὰ ἐκπληρώσῃς τὰ ὑπὸ τοῦ ἀξιώματός σου ἐπιβαλλόμενά σοι καθήκοντα, ὅτι εὐσυνειδήτως καὶ εὐόρκως θέλεις ἐκπληροῖ τὸ καθῆκον καὶ τὰς ὑποχρεώσεις σου ὡς δικηγόρος, ὡς ἰατρός, ὡς στρατιώτης, ὡς ἱερεὺς καὶ τὰ παρόμοια. Ἐπιορκεῖ δὲ θανασίμως ἐκεῖνος ὅστις δίδει τὸν ὅρκον τοῦτον μὲ ἐλαφρὰν τὴν συνείδησιν καὶ χωρὶς νὰ ἔχῃ σκοπὸν νὰ ἐξοφλήσῃ τὸ χρέος του, ἢ νὰ τελειώσῃ τὸ ἔργον, ὃ ἀναλαμβάνει, ἢ νὰ τηρήσῃ μετ᾽ εὐλαβείας τοὺς νόμους τῆς πατρίδος του, ἢ νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ καθήκοντα τοῦ ἀξιώματος ἢ τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτοῦ.

Τρίτον εἶδος ὅρκου εἶναι ὅταν ὁρκίζηταί τις ὅτι θὰ πράξῃ τι, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως συνοδεύει τοὺς ὅρκους του μὲ κατάρας· θέλεις δηλονότι νὰ βεβαιώσῃς ὅτι ἔγινε πρᾶξίς τις καὶ ἐπικαλεῖσαι τὸν Θεὸν μάρτυρα ὅτι λέγεις τὴν ἀλήθειαν, ταὐτοχρόνως ὅμως προσθέτεις, ὅτι ἐπικαλεῖσαι τὸν Θεὸν ὄχι μόνον μάρτυρα, ἀλλὰ καὶ τιμωρὸν καὶ ἐκδικητήν, ἐν ᾗ περιπτώσει δὲν λέγεις τὴν ἀλήθειαν. Λέγεις λ. χ. ὁ Θεὸς νὰ μὲ τιμωρήσῃ, ὁ Θεὸς νὰ μὲ θανατώσῃ ἀμέσως, νὰ μὴ ἴδω πρόσωπον Θεοῦ, νὰ μὲ πάρῃ ὁ Διάβολος, ἐὰν αὐτὰ τὰ ὁποῖα λέγω δὲν εἶναι ἀληθῆ. Τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ ὅρκου ἐπιφέρει πολλάκις φοβερὰ ἀποτελέσματα. Ὁ ἱστορικὸς Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος ἱστορεῖ ὅτι τρεῖς συκοφάνται συκοφαντήσαντες τὸν ἐπίσκοπον Νάρκισσον ἐψευδόρκησαν καταρώμενοι συγχρόνως ἑαυτοὺς ὁ μὲν εἷς νὰ ἀποθάνῃ αὐτοστιγμεί, ἐὰν δὲν ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν, ὁ δεύτερος νὰ γίνῃ παρανάλωμα τοῦ πυρός, καὶ ὁ τρίτος νὰ τυφλωθῇ. Τί δὲ συνέβη ; ὁ πρῶτος κατ᾽ ἐκείνην τὴν ἰδίαν στιγμὴν ἀπέθανεν ἀπόπληκτος, ὁ δεύτερος ἐγένετο πράγματι παρανάλωμα τοῦ πυρὸς ὁμοῦ μετὰ τῆς οἰκίας του ἀπὸ ἕνα σπινθῆρα ἐκπηδήσαντα ἐκ τῆς λυχνίας του. Ὁ τρίτος ἰδὼν τὴν φοβερὰν τιμωρίαν τῶν δύο πρώτων μετενόησε καὶ ἔκλαυσε μετὰ τοσαύτης πικρίας ὥστε ἀπώλεσε τὴν ὅρασιν.

Εἴδομεν τί λέγεται ὅρκος καὶ πόσα εἶναι τὰ εἴδη τοῦ ὅρκου. Ἐπίσης εἴδομεν ὅτι ὁρκιζόμεθα ὄχι μόνον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα τῶν ποιημάτων τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ ὄνομα τῶν Ἀγγέλων, τῶν Ἁγίων, εἰς τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, εἰς τὸν τίμιον Σταυρόν, τὰ λείψανα τῶν Ἁγίων, τὰς ἁγίας Εἰκόνας, τὰ θεῖα Μυστήρια, εἰς τὴν ἰδίαν ἡμῶν ψυχήν, τὸν οὐρανόν, τὴν γῆν, καὶ καθεξῆς.

Ὁρκιζόμεθα δὲ 1) διὰ λόγου «μάρτυς ὁ Θεός, ὁρκίζομαι εἰς τὸν Θεὸν» καὶ τὰ παρόμοια λέγομεν. 2) διὰ χειρονομίας, ὑψώνοντες τὴν χεῖρα πρὸς τὸν οὐρανὸν ἢ τιθέμενοι αὐτὴν ἐπὶ τοῦ Εὐαγγελίου, τοῦ τιμίου Σταυροῦ, τῆς ἁγίας Τραπέζης, τῶν ἁγίων εἰκόνων ἢ ἐπὶ τῶν ἰδίων στέρνων, ὅπως πράττουσιν οἱ εἰς τὴν ἱερωσύνην αὐτῶν ὁρκιζόμενοι κληρικοί. 3) διὰ τῆς γραφῆς, ὅταν ὑπογράφωμεν τὴν ἔγγραφον ὁρκοδοσίαν, ὅπως πράττουσιν οἱ ἀναλαμβάνοντες καθήκοντα ὑπηρεσίας ὑπάλληλοι καὶ ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι ἐκτὸς τοῦ προφορικοῦ ὑποβάλλονται καὶ εἰς τὸν ἔγγραφον ὅρκον.

Τὸ κῦρος καὶ ἡ δύναμις τοῦ ὅρκου στηρίζονται ἐπὶ τῆς ἑπομένης σκέψεως, ὅτι ἄνθρωπος λογικὸς οὐδέποτε θέλει τολμήσει νὰ μεταχειρισθῇ

τὸ προσκυνητὸν τοῦ Θεοῦ ὄνομα πρὸς βεβαίωσιν τοῦ ψεύδους, οὔτε θέλει τολμήσει ποτὲ διὰ τῆς βεβηλώσεως τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ νὰ ἐκθέσῃ ἑαυτὸν εἰς τὴν θείαν τιμωρίαν.

Ὁ ὅρκος εἶναι πρᾶξις ἱερά. Εἶναι τρόπον τινὰ λατρεία ἀπονεμομένη εἰς τὰς τελειότητας τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν πανσοφίαν, τὴν παντογνωσίαν, εἰς τὸ ἀλάθητον καὶ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ. Τοιοῦτον θεωρεῖ τὸν ὅρκον ἡ Ἁγία Γραφή, τοιοῦτον μαρτυρεῖ αὐτὸν ἡ ἱστορία ὅλων τῶν λαῶν τῆς γῆς, ἐπιβεβαιοῖ δὲ καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος.

Ἡ Ἁγία Γραφὴ ἐν τῷ Δευτερονομίῳ λέγει· «*Κύριον τὸν Θεόν σου » φοβηθήσῃ καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις καὶ ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ὀμῇ*». Ἐν τῷ ΙΔ΄. ψαλμῷ ὁ Δαυῒδ ἀνακράζει : «*Κύριε, τίς παροικήσει ἐν τῷ » σκηνώματί σου....; Ὁ ὀμνύων τῷ πλησίον αὐτοῦ καὶ οὐκ ἀθετῶν.*» Ἐν τῷ ξβ΄. ψαλμῷ δὲ λέγει· «*ἐπαινεθήσεται πᾶς ὁ ὀμνύων ἐν αὐτῷ*». Διατὶ θὰ ἐπαινεθῇ ἤτοι θὰ δοξασθῇ ὁ ὀμνύων ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ; Διότι ἐκπληροῖ ἔργον ἱερὸν καὶ ὅσιον, ἔργον τὸ ὁποῖον τιμᾷ καὶ δοξάζει τὸν Θεόν. Ἀλλ᾽ ἐκτὸς τῶν ῥητῶν τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἔχομεν καὶ τὸ παράδειγμα τῶν ἁγίων ἀνδρῶν. Οἱ πατριάρχαι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτῶν ἐποιοῦντο χρῆσιν τοῦ ὅρκου, ὡρκίζοντο. Ὁ Ἀβραὰμ ὁρκίζεται εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου, ὅτι οὐδὲν ἀπολύτως θέλει νὰ λάβῃ ἀπὸ τὸν βασιλέα τῶν Σοδόμων, οὐδὲ μίαν κλωστὴν ἀπὸ τὸ φόρεμά του, οὔτε ἓν λωρίον ἀπὸ τὸ ὑπόδημά του· «*Ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου πρὸς Κύριον τὸν » Θεὸν τὸν Ὕψιστον, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, εἰ ἀπὸ σπαρ- » τίου ἕως σφυρωτῆρος ὑποδήματος λήψομαι ἀπὸ πάντων τῶν σῶν.*» Ὁ ἴδιος ὁ Ἀβραὰμ ὑποχρεοῖ τὸν δοῦλόν του Ἐλιέζερ νὰ ὁρκισθῇ ὅτι δὲν θὰ λάβῃ γυναῖκα διὰ τὸν Ἰσαὰκ ἀπὸ τῶν θυγατέρων τῶν Χαναναίων, ἀλλ᾽ ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἀβραάμ· «*Θὲς τὴν χεῖρά σου ὑπὸ τὸν μηρόν μου, » καὶ ἐξορκιῶ σε Κύριον τὸν Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὸν Θεὸν τῆς γῆς, » ἵνα μὴ λάβῃς γυναῖκα τῷ υἱῷ μου Ἰσαὰκ ἀπὸ τῶν θυγατέρων τῶν » Χαναναίων, μεθ᾽ ὧν ἐγὼ οἰκῶ ἐν αὐτοῖς· ἀλλ᾽ ἢ εἰς τὴν γῆν μου, οὗ » ἐγεννήθην, πορεύσῃ, καὶ εἰς τὴν φυλήν μου καὶ λήψῃ γυναῖκα τῷ υἱῷ » μου Ἰσαὰκ ἐκεῖθεν. . . . καὶ ἔθηκεν ὁ παῖς τὴν χεῖρα αὐτοῦ ὑπὸ τὸν » μηρὸν Ἀβραὰμ τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ ὤμοσεν αὐτῷ περὶ τοῦ ῥήματος » τούτου.*» Ὁ Ἰακὼβ ὁρκίζεται εἰς τὸν πενθερὸν αὐτοῦ Λάβαν, ὅτι θὰ ἐτήρει τὰς ὑποσχέσεις του. Ὁ Ἰωσὴφ ὁρκίζεται εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἰακὼβ, «*ὑποθεὶς τὴν χεῖρα ὑπὸ τὸν μηρὸν αὐτοῦ*, καθ᾽ ὃν χρόνον ἀπέθνησκεν, ὅτι θὰ μετέφερε τὸ λείψανον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν Χαναὰν καὶ θὰ ἔθαπτεν αὐτὸ εἰς τὸν τάφον τῶν πατέρων του. Ὁ Σαοὺλ καταπραϋνθεὶς ἐκ τῶν λόγων τοῦ υἱοῦ του Ἰωνάθαν ὁρκίζεται, ὅτι δὲν θέλει θανατώσει τὸν Δαυΐδ· «*Καὶ ὤμοσε Σαοὺλ, λέγων· Ζῇ Κύριος, εἰ ἀποθανεῖται.*» Ὁ αὐτὸς Σαοὺλ ἀπαιτεῖ παρὰ τοῦ Δαυῒδ νὰ ὁρκισθῇ ὅτι θὰ προστατεύσῃ τοὺς ἀπογόνους του· «*Ὄμωσόν μοι ἐν Κυρίῳ ὅτι οὐκ ἐξολοθρεύσεις τὸ » σπέρμα μου ὀπίσω μου, οὐκ ἀφανιεῖς τὸ ὄνομά μου ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ » πατρός μου. Καὶ ὤμοσε Δαυῒδ τῷ Σαούλ.*» Ὁ Δαυῒδ, τὸ πρότυπον τῆς πρᾳότητος, ἀφ᾽ οὗ ἐξυβρίσθη δεινῶς παρὰ τοῦ Σεμεῒ ὡρκίσθη ὅτι δὲν θέλει θανατώσει αὐτόν. «*Καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς Σεμεΐ· οὐ μὴ » ἀποθάνῃς. Καὶ ὤμοσεν αὐτῷ ὁ βασιλεύς.*» Βραδύτερον ὁ Δαυῒδ ὡρκί-

σθη πρὸς τὴν σύζυγον αὐτοῦ Βηρσαβεὲ ὅτι θὰ ἀνηγόρευε διάδοχόν του τὸν υἱὸν αὐτῆς Σολομῶντα· «*Ζῇ Κύριος, ὅτι καθὼς ὤμοσά σοι ἐν Κυρίῳ » Θεῷ Ἰσραήλ, Σολομὼν ὁ υἱός σου βασιλεύσει μετ᾽ ἐμέ, καὶ αὐτὸς κα- » θήσεται ἐπὶ τοῦ θρόνου μου ἀντ᾽ ἐμοῦ.*» Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐπιστέλλων πρὸς Ρωμαίους βεβαιοῖ αὐτοὺς μεθ᾽ ὅρκου, ὅτι ποιεῖται αὐτῶν μνείαν ἐν ταῖς προσευχαῖς αὐτοῦ. «*Μάρτυς γάρ μου ἐστιν ὁ Θεός, ᾧ λα- » τρεύω ἐν τῷ πνεύματι αὐτοῦ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀ- » διαλείπτως μνείαν ὑμῶν ποιοῦμαι πάντοτε ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου.*» Πρὸς δὲ τοὺς Κορινθίους ἐπιστέλλων ἐπικαλεῖται μάρτυρα τὸν Θεὸν ἐπὶ τὴν αὐτοῦ ψυχήν, ὅτι φειδόμενος αὐτῶν δὲν μετέβη εἰς Κόρινθον. «*Ἐγὼ » δὲ μάρτυρα τὸν Θεὸν ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ τὴν ἐμὴν ψυχήν, ὅτι φειδόμενος » ὑμῶν οὐκέτι ἦλθον εἰς Κόρινθον.*» Τοὺς Φιλιππισίους δὲ πάλιν βεβαιοῖ μεθ᾽ ὅρκου ὅτι ἐπιποθεῖ αὐτούς· «*Μάρτυς γάρ μου ἐστιν ὁ Θεός, » ὡς ἐπιποθῶ πάντας ὑμᾶς ἐν σπλάγχνοις Ἰησοῦ Χριστοῦ.*»

Ἐξ ὅλων τῶν ἀνωτέρω καταδείκνυται σαφῶς ὅτι αἱ ἅγιαι Γραφαὶ τὸν ὅρκον ἀνακηρύττουσι πρᾶξιν ἱεράν, ἔργον ἱερὸν καὶ ὅσιον.

Περὶ τούτου μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἱστορία ὅλων τῶν ἐθνῶν, ὅλων τῶν λαῶν τῆς γῆς. Ἡ μαρτυρία δ᾽ αὕτη εἶναι παγκόσμιος. Ὅλοι οἱ λαοὶ ἀρχαῖοι καὶ νεώτεροι, πολιτισμένοι ἢ βάρβαροι κατέφευγον εἰς τὸν ὅρκον. Ἐπρόκειτο περὶ συμμαχίας ; ὅρκος ἀπῃτεῖτο· ἐπρόκειτο περὶ ἀνακωχῆς ἐν καιρῷ πολέμου ; καὶ πάλιν ὅρκος ἀπῃτεῖτο· ἤθελον νὰ κλείσωσιν εἰρήνην μετὰ τὸν πόλεμον ; εἰς τὸν ὅρκον κατέφευγον. Ἦτο ἀνάγκη νὰ κανονισθῶσιν αἱ σχέσεις Βασιλέως καὶ ὑπηκόων, Κυβερνητῶν καὶ κυβερνωμένων ; καὶ τότε ὅρκος ἀπῃτεῖτο. Καὶ ἐν γένει εἰς πάσας τὰς πράξεις δημοσίας ἢ ἰδιωτικὰς ἀπῃτεῖτο ὁ ὅρκος καὶ πάντοτε ὁ ὅρκος. Τὸ ἄξιον δὲ παρατηρήσεως εἶναι ὅτι παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς ὁ ὅρκος ἔφερε πάντοτε θρησκευτικὸν χαρακτῆρα, ἤτοι ἐθεωρεῖτο πρᾶξις ἱερά, εἶδος λατρείας τοῦ Θεοῦ. Διότι ὡρκίζοντο ἢ ὑψώνοντες τὴν χεῖρα πρὸς τὸν οὐρανόν, ἐν ᾧ τρόπον τινὰ ἐζήτουν νὰ εὕρωσιν ἐγγύησιν τὴν ὑπερτάτην καὶ ἐγγυητὴν ἀσφαλέστατον, ἢ ἀνεγείροντες βωμὸν καὶ προσφέροντες ἐν αὐτῷ θυσίαν, ἢ ἐπικαλούμενοι δι᾽ ἰδιαιτέρου τύπου καταρῶν τὴν θείαν τιμωρίαν καὶ ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ ἐπιορκήσοντος. Καὶ ὁ μὲν Ἕλλην ὡρκίζετο εἰς τοὺς Ὀλυμπίους Θεούς, ὁ Ρωμαῖος εἰς τὸν Δία τοῦ Καπιτωλίου, ὁ Ἰουδαῖος εἰς τὸ πανάγιον ὄνομα τοῦ Ἰεχωβᾶ. Ἑνὶ λόγῳ ἐὰν ἡ θεότης δὲν ἐπενέβαινεν οὐδεμία συνθήκη, οὐδεμία ἐπιχείρησις, οὐδεμία πρᾶξις ἐθεωρεῖτο ἰσχυρὰ καὶ ἀπαραβίαστος. Οὐδὲν ἐθεωρεῖτο ἰσχύον καὶ ἔγκυρον.

Περὶ τῆς ἱερότητος τοῦ ὅρκου βεβαιοῖ ἡμᾶς καὶ αὐτὸς ὁ ὀρθὸς λόγος. Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος λέγει, ὅτι κατὰ τοὺς παναρχαίους χρόνους, κατὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν τοῦ κόσμου ἡ χρῆσις τοῦ ὅρκου ἦτο καθ᾽ ὁλοκληρίαν ἄγνωστος. Οἱ ἄνθρωποι τίμιοι καὶ εἰλικρινεῖς ἐνεπιστεύοντο ὁ εἷς τὸν ἄλλον χωρὶς τὴν ἐλαχίστην ὑποψίαν. Εἰς οὐδενὸς τὴν διάνοιαν εἶχεν εἰσχωρήσει ἕως τότε ἡ ἰδέα ὅτι ἦτο δυνατὸν ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀπατήσῃ τὸν ὅμοιον αὐτῷ ἄνθρωπον ἐν γνώσει ἀποκρύπτων τὴν ἀλήθειαν ἢ ἀθετῶν τὰ ὑπεσχημένα. Ἀλλὰ βραδύτερον ὅταν ὁ κόσμος ἠνδρώθη, ἡ διαφθορὰ καὶ ἡ ἐξαχρείωσις ἐξηπλώθησαν πανταχοῦ. Οὐδὲν ἔμεινεν ἐν τῇ φυσικῇ αὐτοῦ τάξει, ἀλλὰ τὰ πάντα ἀνετράπησαν. Τὸ κορύφωμα δὲ τοῦ

κακοῦ ἔφερεν ἐν τῷ κόσμῳ ἡ ἐξάπλωσις τῆς εἰδωλολατρείας. Τότε, ἀλλὰ μόνον τότε, ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐνεπιστεύοντο ἀλλήλους, ἐφεῦρον τὸν ὅρκον, ὡσὰν τρόπον τινὰ νὰ ἔλεγον πρὸς τὸν Θεόν. Κύριε, Σὺ μόνος εἶσαι ἡ αὐτοαλήθεια, Σὺ μόνος εἶσαι ἡ δικαιοσύνη, Σὺ μόνος βλέπεις τὰ πάντα καὶ γινώσκεις τὰ πάντα, Σὺ μόνος εἶσαι ὅστις οὔτε ἀπατᾷς, οὔτε ἀπατᾶσαι, Σὺ μόνος δύνασαι νὰ ἐξαπολύσῃς τοὺς κεραυνούς σου καὶ νὰ τιμωρήσῃς τὸν ψεύστην καὶ ἀπατεῶνα. Σὲ τὴν αὐτοαλήθειαν, τὴν ἀδέκαστον δικαιοσύνην, τὴν ἄπειρον σοφίαν, τὴν ἄγρυπνον ἔχουσαν τὸ ὄμμα Πρόνοιαν, λαμβάνομεν μάρτυρα. Σὺ ἔσο ὁ ἐγγυητὴς ἡμῶν, σὺ χορήγησον ἡμῖν τὴν ἐγγύησιν... Ἀλλὰ τὸ λαλεῖν τὴν ἱερὰν ταύτην γλῶσσαν, τὸ ἐνεργεῖν κατὰ τὸν ἀνωτέρω τρόπον δὲν εἶναι ἴσον τῷ τιμᾷν τὸν Θεόν, δοξάζειν τὸν Θεόν; Δὲν εἶναι ἡ συμπεριφορὰ αὕτη τοὔτ᾽ αὐτὸ λατρεία τοῦ Θεοῦ; Ἐξ ὅσων μέχρι τοῦδε εἴπομεν κατεδείχθη ὅτι ὁ ὅρκος εἶναι πρᾶξις ἱερά, ἔργον ἱερόν, εἶναι λατρεία τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ, δοξολογία τοῦ Θεοῦ. Διὰ νὰ ἀποβῇ ὅμως ὁ ὅρκος λατρεία ὄντως τοῦ Θεοῦ ἀπαιτεῖται, ὁσάκις ἀναγκάζεταί τις εἰς ὁρκοδοσίαν, νὰ προσέρχηται εἰς τὸν ὅρκον ὑπὸ ὅρους. Τίνες δ᾽ εἰσὶν οἱ ὅροι οὗτοι, ἄνευ τῶν ὁποίων ὁ ὅρκος ἀποβαίνει ἁμάρτημα θανάσιμον, τοῦτο θὰ ἀναπτύξω εἰς τὴν ἑπομένην ὁμιλίαν μου.

Ἀλλὰ προσέξατε, χριστιανοί μου· Ὅταν καλεῖσθε εἰς ὅρκον, οὐδέποτε πρέπει νὰ λησμονῆτε, ὅτι καλεῖσθε νὰ λατρεύσητε τὸν Θεὸν καὶ ὅτι ἑπομένως ὀφείλετε τὸ ἱερὸν τοῦτο ἔργον νὰ ἐπιτελῆτε *ἐν φόβῳ Θεοῦ*. Εἴτε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καλεῖσθε νὰ ὀμόσητε, εἴτε ἐν δικαστηρίῳ, εἴτε ἐν κυβερνητικῷ γραφείῳ, εἴτε ἐν ὑπαίθρῳ, εἴτε ἐν οἴκῳ, εἴτε προφορικῶς, εἴτε γραπτῶς, εἴτε τὴν χεῖρα ἐπιθέτοντες ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, εἴτε ἐπὶ τοῦ στήθους, εἴτε πρὸς τὸν οὐρανὸν ὑψώνετε ταύτην, πάντοτε ὀφείλετε νὰ ἀπαγγέλλητε τὰς φοβερὰς λέξεις τοῦ ὅρκου μετὰ φόβου καὶ τρόμου, προσέχοντες μὴ τυχὸν λάβητε «*τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐπὶ ματαίῳ*».